
ESPAINIA XIX. MENDEAN

Aurkibidea:

- Berrezarkuntza: monarkia konstituziogilera itzultzea
 - Ekonomia garapena
 - XIX.mendea Euskadin
 - Demografia- eta gizarte-aldaketa
-

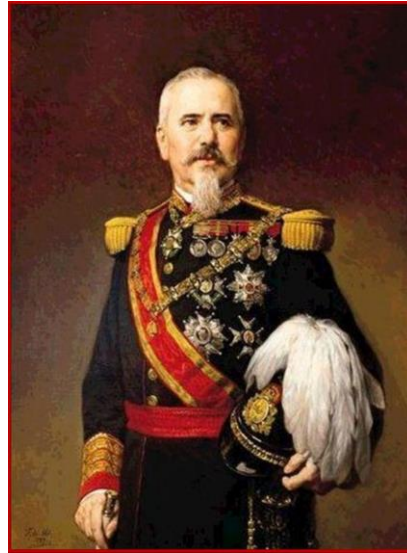
**Berrezarkuntza: monarkia
konstituziogilera itzultzea**

-1876. Martinez Campos jeneralak **Alfontso XII.a** errege aldarrikatu.

-Berrezarkuntzaren erregimena hasi.

-Errege berria monarkia konstituziogilearen aldekoa, **Canovas del Castillo** presidente bihurtu, honek bultza Borboiak tronura itzultzea.

-Canovas: egoera politikoa antolatu eta egonkortu.*

Martinez Campos Jenerala

Alfontso XIII.a

1876KO KONSTITUZIOA:

- Alderdiak adiskidetzeko helburua.
- Moderatuen eta progresisten printzipioak*
- Erregeari botere garrantzitsuak eman.

1876ko konstituzioa

TXANDA BAKETSUA:

-Bi alderdi politikori eman gobernatzeko aukera.*

-Alderdiak:

- **Kontserbadoreak**: elizaren eta gizarte-ordenaren defendatzaileak, Canovas buru.

- **Liberalak**: gizarte-erreforma garrantzitsuak egin, gizonezkoen sufragio unibertsala onartu (1890), Sagasta buru.

-Hauteskunde-ustelkeriarengatik monopolizatu gobernua.*

Cánovas

Sagasta

Hala sortzen zituzten hauteskundeetako emaitzak:

-Jauntxokeria*

-Hauteskunde-iruzurra*

SISTEMAREN OPOSIZIOA:

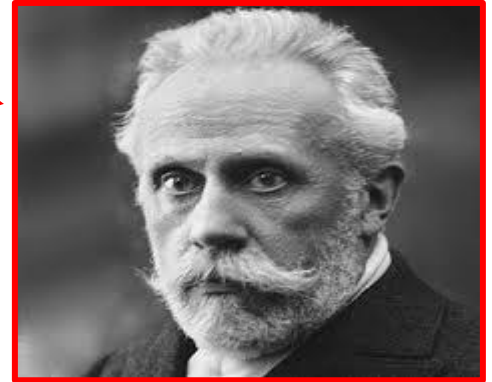
-Hiru alderdi gobernutik kanpo utzi: anarkistak, sozialistak eta nazionalistak*

-Anarkistak (1868)*

-**Sozialistak** (Pablo Iglesias)*

-**Nazionalistak***

[Espainiaren egoera xix.mendean, lehengo hiru puntuak ikusi](#)

EKONOMIA GARAPENA

INDUSTRIA-IRAULTZA AHULA:

- Lehen industria modernoak eremu jakinetan*
- Lehen finantza-erakundeak: banku modernoak eta Madrilgo burtsa.
- Berrikuntza garrantzitsuena: **trenbidea***

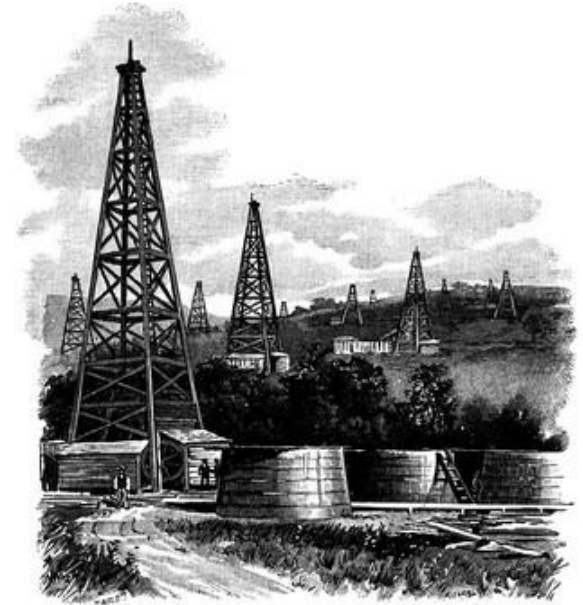

Lehen industria modernoak

← Lehen trenbideak

-
- Mendearen bukaeran **ekonomia** sendotu
 - Beste sektore batzuk garatu: **elektrizitatea, petrolioa eta industria kimikoa**
 - Bi arazo larri:
 - Lehiakortasun gutxiko industria*
 - Sektore modernoak eremu gutxitan kontzentratuak.

Petrolioaren sektorea

LURRAREN LIBERALIZAZIOA:

-Ekonomia-sektore garrantzitsuena **nekazaritza:**

%70

- Lurren liberalizazioa. Bi modutan egin:

Maioarakoak deuseztatu eta lurren

desamortizazioa*

-Liberalizazioari esker burgesek lur sailak erosi

eta lur asko jabe berrien esku*

-Liberalizazioak nekazari asko pobretzea eragin

Laborantza-metodo zaharra

Laborantza-metodo berriak

XIX.MENDEA EUSKADIN

MENDE HASIERA ZALAPARTATSUA:

-1801. **Simon Bernardo Zamakolak** erregearen agindua lortu*

-1804.urtean batzar nagusiek soldaduska luzatzeko plana onartu*

-Iskanbilengatik batzar nagusiak plana bertan bera utzi eta Zamakola jarri*

-**Independentzia gerra***

-1813.urtean Frantziako tropak Españatik joaten hasi*

Zamakola

KARLISTALDIAK:

-Fernando VII. hil (1833). Hiri garrantzitsuenak Isabel II.aren alde (liberalak)

-Landa eremuak kontserbadoreen alde jarri, Karlos V. alde.

Haien goiburuak: Jainkoa, aberria, erregea eta foruak

-Lehen karlistaldia 1833-1840.Karlisten buruzagia

Tomas Zumalakarregi*

[Lehen karlistaldiaren azalpena](#)

Tomas Zumalakarregi

-Borrokaldiaren amaiera **Bergarako besarkadan** izan (1839ko abuztuan)

-**Karlos V** Frantzian babestu

-Altxamendu batzuk porrot egin

-3.karlistaldia hasi zen (1872-1876)*

[Karlistaldiaren azalpena](#)

Baldomero Espartero

Rafael Maroto

FORUEN DEUSEZTAPENA:

- 1766an foru baimena deuseztatu*
- 1823.urtean **Fernando VII.**ak foruan berrezarri*
- 1841.urtean **Esparterok** botere bereganatu eta foruak deuseztatu
- 1844.urtean liberal moderatuek foruak berriz berrezarri
- 1876.urtean karlistek porrot egin
- Uztailak 21, foruak kentzeko legea onartu
- 1878an Gobernuak kontzertu ekonomikoak onartu*

IESVS CHRISTEN EVANGELIO SAIN-

DVA S. IOANNEN

ANAYNA.

CAP. I.

1 *Christus factus, 2 Natus, 3 cum Argui, 4 Inno-*
centia Christus significatus. 11 Innoventi haecque cum
17 Gratia, Christen, 18 Innoventi uolere et obsequi.
20 Nola Innoventi et in Christo. 24. 25 Innoventi be-
plissima. 27 Innoventi Nihilis. 28 Innoventi
discipulus Christi innoventi. 30 Innoventi, 33 Si-
mon Cephas, Petrus, 34 Philippe dicitur, 43, 44
Nathanael, et haec facta.

1 ATSEAN cen Hitza,
eta Hitza cen laincon
balthan, eta lainco cen
Hitza.

2 *Hitza* haur cen hatcan
laincon balthan.

3 *ay. 1, 16.* * Gaucha gacisc *Hitze* har
gaz eguin igan dirude: eta hura gabe deus esta
eguin, eguin denic.

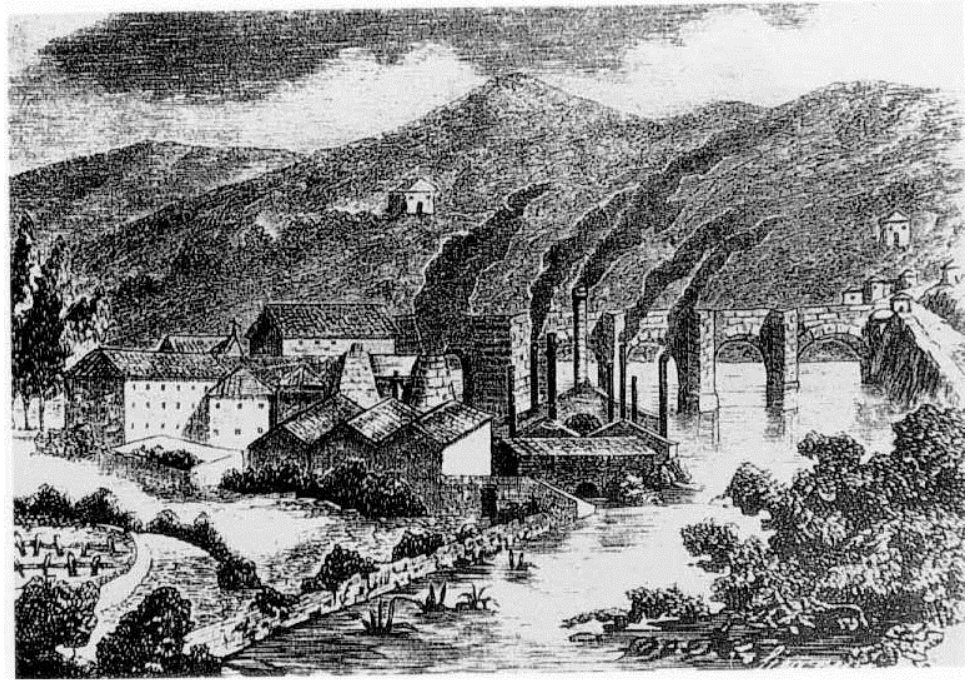
4 Hartan cen vicitza, eta vicitza cen guicho-
na Argala:

5 Eta Argui hunc ilhumben arguitzen da: e-
ta ilhumben hura estu comprehenditu.

Foruen baimen orri bat

INDUSTRIA-IRAULTZA:

- Bilboko burgesiak abiarazi prozesua.
- Lehen industria-birmoldaketek eta burgesen inbertsioek 1841.an lehen sozietate anonimoa sortu: **Santa Ana Bouleta sozietatea**, metalurgia-fabrika.
- 1846an, Ybarra familiak **Nuestra Señora La Merced** fabrika sortu, Euskadiko lehen siderurgia.

Santa Ana Bouleta fabrika

-
- 1855.urtean **Bessermer bihurgailua** sortu. Bultzada handia eman industria hedapenari.
 - Euskadiko industrialariet inbertsioak*
 - 1857. urtean **Banco Bilbao** sortu zen.
 - Trenbide-sarea hazi eta hainbat konpainia sortu. Adb: **Ferrocarril del Norte** (1864).

Ferrocarril del Norte

-Hirugarren karlistaldiak industria geratu, ondoren industrializazioa areagotu.-

-Prozesu hau familia talde txiki baten esku gelditu*

-**Victor Chavarrik** Vizcaya sortu (1882)

-Echevarria familiak **La Iberia** bultzatu.

-1890. urtean **Bilboko Balio-burtsa** sortu.

Victor Chavarri

-Gipuzkoan industrializazio-prozesu motelagoa.

-Sektore garrantzitsuenak: **papergintza eta ehungintza.**

La Esperanza eta Bergarako Algodonera de San Antonio sortu*

-Finantza sektorea garatu, 1899.urtean Banco Guipuzcoano sortu.

-Arabian industria askoz gutxiago garatu.

-Jarduera ekonomiko tradizionalari eutsi.

La Esperanza
fabrika

DOKTRINA POLITIKOAK: Milaka langile Euskadira etorri, eragina

SOZIALISMOA

Facundo Perezagua

NAZIONALISMOA

Sabino Arana

DEMOGRAFIA-ETA GIZARTE-ALDAKETA

BIZTANLERIAREN HAZKUNDE MOTELA:

-Biztanleria hazi, 11,5 milioi izatetik 18,6 milioi izatera

-Jaiotze-tasa altua, eta heriotza-tasa jeitsi*

-Eskualde aurreratuenetako biztanleria batez besteko nazionala baino gehiago hazi*

-1860.urtetik aurrera jende asko iritsi, trenbideari esker*

-Bi ondorio:

1. Kanpoko demografia-hazkundera barrualdekoa baino handiagoa
2. Hiriak izugarri hazi

-Mendearen bukaeran Espainatik kanpora emigratu*

Evolución de la población en España 1594-2013 y proyecciones 2014-2052 - INE

KLASE-GIZARTEA:

- Liberalismoa ezarri eta antzinako Erregimeneko estamentuzko gizartea desagertu
 - Aristokratak** eta **burgesak** klase gidaria*
 - Funtzionarioak, enpresari txikiak, profesional liberalak eta merkatariak erdi mailako klasekoak
 - Herri xehearen jendeak maila ekonomiko baxua eta analfabetismo-indize altua*
-

1.galdera

Azaldu lehen Karlistaldia Euskadin.

Lehen karlistaldia 1833tik 1840ra izan zen Euskadin. Karlisten buruzagia Tomas Zumalakarregi zen eta Euskadiko zati handi bat kontrolatu zuen hiriak izan ezik. Karlistak Bilbo konkistatzen saiatu ziren baina porrot egin zuten eta gudu horretan Zumalakarregi hil egin zen. Borrokaldiaren amaiera Bergarako besarkadan izan, 1839ko abuztuan. Hiru puntu nagusi aurkeztu zizkion Marotok Esparterori: Karlos Maria Borboikoa Espainiako Infantetzat hartzea, hainbat herrialdetako foruak osorik onartzea eta armadako maila, kargu eta kondekorazio guztiak errespetatzea. Esparterok puntu batean baizik ez zuen amore eman eta itun hori osorik onartzen zutenei armadako karguak gordeko zitzaizkiela sinarazi zion Marotori. Honen ondore, Karlos V Frantzian babestu zen.

2.galdera

2.Azaldu Nazionalismoa eta sozialismoa:

-Nazionalismoa: Euskadiko gizartean izandako aldaketa azkarrek eragina izan zuen gizarteko sektore batzuetan eta haietan identitate-krisi handia sortu zen. Sabino Arana izan zen Euskadiko nazionalismoaren sortzailea. Euskadiko antzinako balioak berreskuratu nahi zituen eta aberri bat zehaztu zuen. 1892.urtean, “Bizkaia por su independencia” liburua sortu zuen eta urte bat beranduago lehen egunkari nazionalista agertu zen, Bizkaitarra. Haren lekukoa Euzkadi egunkariak hartu zuen. 1895.urtean Euskadiko Alderdi Jeltzalea (EAJ) sortu zen.

-Sozialismoa: Giro egokia zegoen, batez ere Bizkaian. Bertan langile eta meatzari asko zeuden egoera latzean. Barrakoi ilunetan bizi ziren eta soldata baxuak jasotzen zituzten. Facundo Perezen lanarengatik, 1886an Agrupación Socialista de Bilbo sortu zen eta mendearen amaieran Gipuzkoara eratu zen. Lehen talde sozialista Eibarren sortu zen. Langileen Batasun Orokorra (UGT) sindikatu sortu zuten eta lan-eskubideen alde lan handia egin zuten.

ITURBURUAK:

Informazioa:

- Zubia Santillana, Historia 4 DBH, 1.LIBURUKIA -<https://prezi.com/mhtddyIk09wg/15aro-garaikidea-xx-eta-xxi-endeak/>
- <http://es.slideshare.net/ogastelu/5-gaia-espainia-xix-mendean-4-dbh>

Irudiak:

- <http://www.jaci.es/2011/05/viejas-vias-de-tren/> -<http://www.euskomedia.org/aunamendi/127556>
 - <http://www.ehu.eus/seg/his/1/7> - <http://www.recursoacademicos.net/web/2010/04/06/alfonso-xiii/>
 - http://www.euskara.euskadi.eus/r59-luredir/eu/contenidos/articulo/c1106/eu_d1106006/1106006.h
 - <http://xavier-valderas.blogspot.com.es/2013/01/las-otras-guerras-civiles-de-las.html>
-

-<http://www.iustel.com/editorial/?ficha=1&referencia=91909007>

-<http://www.fuenterrebollo.com/Masoneria/canovas-castillo.html> -<http://lasnotaloka.blogspot.com.es/>

-https://pt.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%A1xedes_Mateo_Sagasta -<https://eu.wikipedia.org/wiki/Zamakolada>

-<http://enxebreordedavieira.blogspot.com.es/2013/10/hoy-recordamos-el-nacimiento-de-pablo.html>

-<http://amadeo-concienciassociales.blogspot.com.es/2012/05/la-segunda-revolucion-industrial.html>

-https://es.wikipedia.org/wiki/Tom%C3%A1s_de_Zumalac%C3%A1rregui

-
https://www.google.es/search?q=lehen+industria+moderno+euskadin&espv=2&biw=1366&bih=667&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiMmpKw14nLAhWHwBQKHa5UDN0Q_AUIBigB#imgrc=n1phs39t1GtU7M%3A

-<http://www.euskara.euskadi.eus/r59->

[luredir/eu/contenidos/articulo/c0508/eu_d0508008/images/3.15.%20Barrualdeko%20probintzietako%20ekonomia-%20Araba%20eta%20Nafarro_0.0_6.jpg](http://www.euskara.euskadi.eus/r59-luredir/eu/contenidos/articulo/c0508/eu_d0508008/images/3.15.%20Barrualdeko%20probintzietako%20ekonomia-%20Araba%20eta%20Nafarro_0.0_6.jpg)

-[http://www.euskadi.eus/gobierno-vasco/contenidos/articulo/c0201/eu_d0201015/images/15.%20Biztanleria%20eta%20familia%20\(XVII-XVIII.%20mendeak\)_0.1_17.jpg](http://www.euskadi.eus/gobierno-vasco/contenidos/articulo/c0201/eu_d0201015/images/15.%20Biztanleria%20eta%20familia%20(XVII-XVIII.%20mendeak)_0.1_17.jpg)

-https://www.flickr.com/photos/vias_abandonadas/4552614573/

-<http://www.euskomedia.org/aunamendi/35939>

-https://es.wikipedia.org/wiki/Vivienda_en_Espa%C3%B1a

-https://es.wikipedia.org/wiki/Demograf%C3%ADa_de_Espa%C3%B1a

-https://en.wikipedia.org/wiki/Baldomero_Espartero,_Prince_of_Vergara

-
https://www.google.es/search?q=rafael+maroto&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiehf7884vLAhVJPBQKHf9BjgQ_AUIBygB&biw=1366&bih=667#imgrc=l7Ugc7Eg_3z4mM%3A

-
https://www.google.es/search?espv=2&biw=1366&bih=667&tbm=isch&sa=1&q=hauteskundeak+XIX+Espa%C3%B1a&oq=hauteskundeak+XIX+Espa%C3%B1a&gs_l=img_3_1955419604400000000000000000_0_1c164img_0000IqIu4pIR?

AMAIERA

Egileak: Ane Delgado eta Amaia del Rio

LAUAIZETA IKASTOLA BHI, 4. DBH
2015/2016 IKASTURTEA
